

“...ละครเรื่องหนามยอกเอาหนามบ่งยังคงทิ้ง
ปัญหาให้ค้างอยู่ในใจโดยไม่มีผู้ใดสามารถตอบ
ได้ว่าด้วยสาเหตุใดจึงทรงแก้ไขบทละครถึง
ขนาดเปลี่ยนแก่นเรื่อง และการแก้ไขนั้นกลับ
ทำให้เรื่องอ่อนลงไม่น่าสนใจเท่าเดิมและนี่คือ...”

หนามยอกเอาหนามบ่ง : บทละครเจ้าปัญหา

นิดา มีสุข *

ปี พ.ศ.2458 ชาวไทยได้มีโอกาสชื่นชมกับละครในราชสำนักอีกประเภทหนึ่ง นั่นก็คือละครชนหัวสลบลำ
เรื่อง หนามยอกเอาหนามบ่ง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

การแสดงละครประเภทนี้มีการเตรียมการมาแล้วตั้งแต่ก่อนพ.ศ.2452 ครั้งทรงพระราชนิพนธ์แปลบท
ละครเรื่อง มิกาโด และดัดแปลงมาเป็นวังดี โดยที่ครั้งนั้นทรงเรียกชื่อละครชนิดนี้ว่า ละครสังคีต อย่างไรก็ตาม
ละครทั้งสองเรื่องนี้แม้จะมีการเตรียมการเพื่อแสดง แต่ก็ไม่ได้จัดแสดงเลย

หนามยอกเอาหนามบ่ง เป็นละครโอเปร่า ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกชื่อภาษา
อังกฤษว่า comic opera ละครชนิดนี้เป็นละครชนหัว ล้อเลียน เสียดสีสังคม ซึ่งในสมัยนั้น ชาวไทยยังไม่คุ้นเคย
กับเรื่องราวประเภทนี้ การนำเสนอจึงมักใช้ตัวละครและฉากต่างประเทศ หรือเป็นสถานที่สมมุติเพื่อหลีกเลี่ยงการ
เข้าใจผิด

บทละครเรื่องหนามยอกเอาหนามบ่งก็เช่นเดียวกัน พระองค์ทรงสมมุติให้เหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นที่เมือง
ชื่อ ตีร์เก็นด์ ซึ่งคล้ายกับคำว่า Nirgends ในภาษาเยอรมัน แปลว่า ไม่มีที่ไหน เมืองนี้อยู่ในแคว้นนิมันด์สแลนด์ คำว่า
Niemansland แปลว่า ดินแดนที่ไม่มีมนุษย์ ตัวละครสำคัญในเรื่อง ทรงใช้ภาษาเยอรมันตั้งชื่อ ชื่อของตัวละคร
เป็นไปตามบทบาทของตัวละครนั้น ไม่ใช่ชื่อที่ชาวเยอรมันนิยมตั้งเป็นชื่อคน เช่น นักแสดงละครซึ่งคือสมเด็จ
พระยุพราชปอลมัตวามา ทรงให้ชื่อว่า สปีล์มันน์ ซึ่งตรงกับภาษาเยอรมันว่า Spielmann แปลว่า นักแสดงละคร
ผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ 28 ซึ่งเป็นคนเคร่งวินัยมาก ทรงให้ชื่อว่า ออร์ดนุง คำว่า Ordnung แปลว่า ระเบียบวินัย
เป็นต้น

เนื้อเรื่องย่อมีอยู่ว่า

ที่เมืองตีร์เก็นด์ส แคว้นนิมันด์สแลนด์ พระนคราภิบาลได้เกณฑ์ให้พลเมืองเตรียมการต้อนรับกองทหาร
กรมทหารม้าที่ 28 ผู้ที่มาต้อนรับครั้งนี้มีบุตรสาวและหลานสาวทั้ง 5 คนของพระนคราภิบาลอยู่ด้วย

* อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

หลังจากที่กองทหารรับประทานอาหารเช้าที่ชาวเมืองจัดไว้ต้อนรับแล้ว ผู้บังคับการสั่งให้ผู้หญิงทั้งหมดเข้าแถวเพื่อให้ทหารจับคู่แต่งงานตามลำดับ คำสั่งนี้ทำให้ผู้หญิงเดือดร้อนมากจึงต้องหาวิธีแก้ไข สปีลมันน์ซึ่งเดินทางผ่านมารับอาสาช่วยเหลือ

สปีลมันน์ ปลอมตัวเป็นนายพลโทไฟรแฮร์ ฟอน ดอนเนเว็เตอร์ อนุดับลิตเซ็นดอร์ฟ เข้ามาในเมืองและกล่าวโทษผู้บังคับการ พวกผู้หญิงขอให้ยกโทษให้ผู้บังคับการ นายพลโทก็ยินยอม

มาร์ทา ภรรยาพระนครภิบาลจำสปีลมันน์ได้ รับเข้ามาบอกทุกคนว่า นายพลโทนี่คือตัวปลอม สปีลมันน์จึงยอมเปิดเผยตัวเอง การณ์กลับกลายเป็นว่า สปีลมันน์คือสมเด็จพระยุพราชซึ่งปลอมตัวมาอีกทีหนึ่ง เรื่องจบลงด้วยสมเด็จพระยุพราชพระราชทานพระราโชวาทให้ทุกคนมีความสามัคคีกัน ด้วยถ้อยคำอันไพเราะและมีคติตั้งตัวอย่าง

ชาติเดียวกันทุกคน	รักแต่ตนจะเสียที
มัวแก่งและแย่งดี	จนแตกพวกไม่ควรการ
ทหารอย่าชมเพื่อน	พลเรือนก็เท่าทหาร
พลเรือนอย่าใจพาล	อย่าชิงชังซึ่งโยธา

เนื้อเรื่องในละครเรื่องนี้ส่วนใหญ่เป็นการล้อเลียนทหาร โดยชี้ให้เห็นว่า ระเบียบวินัยของทหารเป็นสิ่งที่ดีแต่ควรอยู่ในความพอดี ใช้เฉพาะเรื่องที่เหมาะสม และที่สำคัญการที่ทหารถือตนว่าอยู่เหนือผู้อื่นนั้นเป็นความคิดที่ผิด เพราะไม่ว่าทหารหรือพลเรือนต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน จึงต้องสามัคคีกัน

ความคิดเรื่องทหารเหนือกว่าพลเรือนนี้ มีปรากฏทั้งที่เป็นคำพูดของพระนครภิบาลและคำพูดของผู้บังคับการกรมทหารม้าเอง พระนครภิบาลเน้นย้ำถึงความแตกต่างของทหารและพลเรือนว่า ทหารเหยียดพลเรือนต่ำกว่าคน ดังคำว่า

โปรดยอมให้ปางประชา	ผู้ชาวารา
ได้เป็นมนุษย์ได้ไหม	
ต่ำกว่าทหารปานใด	ขอเพียงแต่ให้
ท่านยอมให้เราเป็นคน	
จะนอบขบใจทุกคน	ของท่านขุนพล
จงมีเมตตาปราณี	

คำตอบของทหารก็คือ

อันสิ่งของดี ๆ ที่ควรกิน	ทุกสิ่งสิ้นสารพัดที่จัดหา
ทหารคงกินได้ไม่คณนา	ดูเข้ารับประทานได้ทันใด
แต่จะให้รองรับและนับหน้า	เสมอหมูโยธาหาได้ไม่
พลเรือนจะเหมือนเราอย่างไร	เหลือจะรับรองได้ให้เทียมทัน

คำพูดนี้แสดงให้เห็นว่าทหาร ดูหมิ่นพลเรือนว่ามีฐานะต่ำกว่า แม้ว่าทหารจะกล่าวเพียงว่า “แต่จะให้รองรับและนับหน้า เสมอหมูโยธาหาได้ไม่” แต่ในความรู้สึกของพลเรือนแล้วต่ำกว่านั้น เพราะสิ่งที่พลเรือนขอร้องทหารคือ “ต่ำกว่าทหารปานใด ขอเพียงแต่ให้ ท่านยอมให้เราเป็นคน”

ความคิดนี้ชัดเจนมากขึ้นในบทโต้แย้งระหว่างผู้บังคับการกรมทหารม้ากับ นายร้อยตรี ฟอนเชอน
ความว่า

ผ.บ.ก. : ... แก่ทำผิดวินัยมาก

เชอน : พุทโธ! ถึงผมเป็นทหารผมก็เป็นคน ๆ หนึ่งเหมือนกัน

ผ.บ.ก. : แก่ไม่ต้องพูด! แก่จะเป็นทั้งทหาร ทั้งคนอย่างไรได้ แก่เป็นทหารแล้วแกต้องเลิกเป็นคน

ถ้าพิจารณาความตอนนี้อีกแห่งหนึ่ง จะเห็นกระแสเหน็บแนมทหารว่าไม่ใช่คน เพราะไม่เหมือนคนได้ด้วย
การที่ทหารถือตัวว่าเหนือกว่าพลเรือนนั้นก็ด้วยเหตุผลที่ว่าพลเรือนน่าเบื่อไม่เข้าใจเรื่องของทหาร นำรำคาญ
ดังความว่า

ผ.บ.ก. : เชื้อฉันทะยะ อย่าพูดดีกว่า เพราะถึงจะพูดนายทหารของฉันทะก็กลัวจะเบื่อเต็มที
เพราะเขาไม่เอาใจใส่ในเรื่องอะไรหมด นอกจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทหาร

ดุมม์ : เอ๊ะ! ถ้าเช่นนั้นมิสนทนากับใคร ๆ ยากเต็มทีฤา?

ผ.บ.ก. : อ้อ ! เขาก็พูดกันในหมู่ทหารเองเป็นพื้น

ดุมม์ : กับพลเรือนไม่พูดด้วยบ้างฤา

ผ.บ.ก. : ก็พูดด้วยบ้าง แต่น้อยที่สุด เพราะโดยมากพูดกับพลเรือนรู้สึกรำคาญเต็มที

ดุมม์ : ทำไม

ผ.บ.ก. : เพราะพลเรือนโดยมากไม่รู้อะไรเสียเลยแม้แต่ยุทธศาสตร์กับยุทธวิธีผิดกันอย่างไรก็ไม่รู้
คำง่าย ๆ อย่าง “โอบปิก” หรือ “ยิงตัดแถว” เท่านั้นก็ไม่เข้าใจเสียแล้ว

ความที่ปรากฏข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าทหารเป็นคนที่ถือตนว่าเหนือกว่าคนอื่น แต่ที่จริงแล้วรู้จักเฉพาะ
เรื่องราวของตนเท่านั้น ไม่สนใจเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น

บทสนทนายาระหว่างสปีลมันน์กับผู้บังคับการกรมทหารม้า เป็นอีกตอนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าความคิดที่อยู่
ในสำนึกของทหารนั้นก็คือ ทหารเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถมากกว่าพลเรือนและเหนือกว่าในทุกด้าน
ดังความว่า

ผ.บ.ก. : ทำอะไรได้บ้าง

สปีล. : ร้องเพลงก็ได้ขอรับ

ผ.บ.ก. : ทหารของข้าก็ร้องได้

สปีล. : แต่บางทีเพลงจะต่างกันบ้างก็เป็นได้

ผ.บ.ก. : เพลงอะไรที่ไม่ได้จ่ายมาให้ทหารร้องแล้วข้าก็ไม่อยากฟัง เพราะอะไรที่ติดต้องจ่ายมาถึง
ทหารก่อน ที่ตกไปถึงพวกคนเช่นเอ็งคงมีแต่เหลว ๆ ทั้งนั้น

สปีล. : ถ้าเช่นนั้นผมเดินรำก็ได้

ผ.บ.ก. : เดินรำอะไรของเอ็งจะมางามกว่าเดินสวนสนามของทหารข้าได้

สปีล. : เล่นเป็นทางตลกบ้างก็ได้

ผ.บ.ก. : ตลกอะไรจะมาขึ้นกว่าทหารของข้าเอง

สปีล. : ถ้าเช่นนั้นผมก็หมดปัญญา

ผ.บ.ก. : (ยิ้มเยาะ) ข้านึกแล้วว่าจะไม่มีอะไรมาสำแดง

ลักษณะหนึ่งที่เป็นความภูมิใจของทหาร และแสดงว่าทหารเหนือกว่าคนทั่วไปคือความมีวินัย แต่ความมีวินัยที่ปรากฏในเรื่องหนามยอกเอาหนามบ่งเป็นการล้อเลียนว่า เครื่องครัดวินัยอย่างน่าขบขัน แม้แต่จะถามกันว่า “อ้อมแล้วหรือยัง” หรือ การสั่งให้สูบบุหรี่หลังอาหาร ทหารยังต้องถามอย่างมีระเบียบ สั่งให้สูบบุหรี่อย่างมีระเบียบ เป็นไปตามลำดับ ดังตัวอย่าง

- ผ.บ.ก. : ... (ต่างคนต่างกินกันต่อไป แล้วผู้บังคับการจึงหันไปพูดกับนายทหารซึ่งนั่งข้างตน) อ้อมกันหมดแล้วหรือยัง ถามกันต่อ ๆ ลงไป (นายทหารถามกันลงไปตามลำดับยศสูงลงไปหาต่ำ ถ้าใครถามข้ามชั้นกัน ผู้บังคับการก็ดูว่า “ทำไมถามข้ามชั้น” การตอบก็ตอบกันขึ้นมาเป็นลำดับเช่นนั้นเหมือนกัน ได้ความว่าอ้อมแล้ว)
- ผ.บ.ก. : กรม - เตรียมจุดบุหรี่
- ผู้บังคับกองร้อย : กองร้อยเตรียมจุดบุหรี่ (ทหารทุกคนหยิบบุหรี่ออกมาถือไว้ในมือ 1 ซิดไฟอีกมือ 1 นั่งคอยฟังคำสั่งต่อไป)
- ผ.บ.ก. : จุดบุหรี่ตามลำดับหมวด
- ผู้บังคับกองร้อย : จุดบุหรี่ตามลำดับหมวด
- นายหมวด 1 : หมวด 1 ตรง! คาบ-บุหรี่! ซิด-ไฟ! จุด หมวด-นั่ง! (นายหมวดอื่น ๆ ก็ออกคำสั่งเช่นกัน)

นอกจากในเรื่องจะแสดงถึงการรักษาวินัยอย่างน่าขันแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าวินัยเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ทหารต้องเชื่อฟังคำสั่ง แม้คำสั่งนั้นจะเหลวไหล เช่น เมื่อสั่งให้สูบบุหรี่แม้จะเมาก็ต้องสูบ

- ผ.บ.ก. : มานี่! (ชมทอออกมายืนตรงหน้าผู้บังคับการ) คำสั่งให้จุดบุหรี่ แกไม่ได้ยินญา?
- ชมิต : ได้ยินขอรับผม!
- ผ.บ.ก. : ถ้าเช่นนั้นทำไมแกขัดคำสั่ง
- ชมิต : ผมสูบบุหรี่ไม่ได้ขอรับ
- ผ.บ.ก. : ทำไม
- ชมิต : เม้าขอรับ
- ผ.บ.ก. : แกเป็นทหาร เม้าบุหรี่ได้ญา? ถึงเมาก็ต้องสูบ ข้าไม่ยอมให้เสียวินัย

เมื่อสูบแล้วยังห้ามเม้าบุหรี่ก่อนได้รับอนุญาต ดังความที่ ผ.บ.ก. พูดกับพระนคราภิบาลว่า

- ผ.บ.ก. : ... นคราภิบาล ท่านเห็นไหม วินัยของฉันทรงนัก
- ดุมม์ : ขอรับ เห็นแล้ว แต่ก็ถ้ามันเม้าบุหรี่จริงๆ จะว่ากระไร
- ผ.บ.ก. : ผู้บังคับบัญชายังไม่อนุญาตให้เม้าจะเม้าได้ญา? ...

คำสั่งห้ามเม้าบุหรี่เป็นคำสั่งที่เหลวไหล เพราะการเม้าบุหรี่เป็นเรื่องอยู่เหนือการควบคุม ในที่สุดพลทหาร ชมิตก็เม้าบุหรี่และอาเจียนจึงถูกสั่งลงโทษ ความตอนนี้นำแสดงถึงความเคร่งครัดระเบียบอย่างไรเหตุผล ความว่า

- เฟห์เลอร์ : พลทหารชมิตรายงานว่าไม่สบายขอรับ
- ผ.บ.ก. : เป็นอะไร?
- เฟห์เลอร์ : ว่าเวียนหัว คลื่นไส้ ขออนุญาตไปนอน
- ผ.บ.ก. : มีความเห็นนายแพทย์มาด้วยญาเปล่า?
- เฟห์เลอร์ : หามิได้ขอรับ

ผู้ที่เป็นทหารชาวนรณรงค์

ผ.บ.ก. : แถวปล่อยมือหญิง - ปล่อย! กลับหลัง - หัน! หน้า - เดิน! หยุด! กลับหลัง - หัน!
(พูดกับดุมม์ก้อปฟ) นคราภิบาล ฉันทมอบให้เป็นหน้าที่ท่านจัดเตรียมการแต่งงานต่อไป

ความเป็นทหารแตกต่างจากคนธรรมดาที่ทหารต้องมีวินัย เชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แต่ในเรื่องได้นำเรื่องนี้มาล้อและชี้ให้เห็นว่าการมีวินัยอย่างไรเหตุผลนั้นทำให้ทหารกลายเป็นหุ่นยนต์ที่ไร้สมอง ดังความที่ทหารกล่าวถึงตนเองว่า

พวกเราเหล่าทหารชาญสนาม	ไม่ครั้นคร้ามปึงจามิตรทุกทิศา
ทุกประเทศเกรงกลัวทั่วโลกา	เราขึ้นชื่อภานุว่าดังตึง
การฝึกหัดถนัดหาน้อยไม่	ถือนัยครัดเคร่งอยู่เป่งปึง
อันกิจการทั้งหลายนายคำนึง	แล้วเขาจึงสั่งสรให้พลันตาม
ผู้บังคับบัญชามีอำนาจ	พลอย่าอาจส่งเสียงสำเนียงถาม
เหมือนเครื่องจักรชักโยได้ทุกยาม	เข้าสงครามวังหลุนเป็นหุ่นยนต์
ถึงยามศึกบันบุกเข้าสู้รบ	นายเขาขับเข้าตีจนปึง
เป็นทหารชาญชัยไม่เหมือนคน	ถึงเสียชนม์ไม่เสียซึ่งวินัย

ลักษณะของทหารจะค่อนข้างเขลา ไม่รู้จักคิด มักประจบเอาใจ รับใช้เจ้านาย

อันกองทหารชาญนัก	เหมือนเครื่องจักรจับ ๆ ที่ปรับใหม่
จะใช้เดินอย่างไรได้ตามใจ	บมิได้เห็นจเห็น้อยสักเวลา
นายทหารเหมือนอย่างนายช่างกล	คอยไขพลเดินไปได้ทุกท่า
เอ็นดูพลที่สุดเหมือนบุตรา	ยังไม่รู้เตียงสาและชั่วดี
ทั้งนั่งเดินยืนนอนต้องสอนเขา	ทั้งกินเข้ากินน้ำคอยจ้ำจี้
สมองเขาน้อยใหญ่เท่าใดมี	ไม่ต้องใช้สักทีไม่ต้องการ
อันจะใช้สมองตรึกตรองคิด	มันไม่ใช่เป็นกิจของทหาร
ใช้สมองคิดมากจะยากนาน	คอยแต่อ่านข้อบังคับรับทำตาม
ต้องคอยหมั่นซูดอรับใช้	ถึงแม้ไม่เข้าใจไม่ต้องถาม
ดังนั้นจะเป็นสุขทุกโมงยาม	เข้าสงครามคงตายสมหมายเอ

การที่คำสั่งทั้งหลายเป็นไปอย่างไรเหตุผลนั้นเนื่องจากนายทหาร ผู้บังคับบัญชา เป็นคนไม่ชอบให้ผู้ใต้บังคับบัญชาซักถามหรือโต้แย้ง ดังเช่นที่ ผ.บ.ก. เล่าให้ดุมม์ก้อปฟ ฟัง ความว่า

ผ.บ.ก. : อย่างนั้นเทียว อย่าว่าแต่ในเวลาฟังพลเรือนพูดเลย แม้แต่ฟังคำติชมของท่าน
ผู้บัญชาการกองพลในการซ้อมรบ ฉันทยังยินหลับเสียบ่อย ๆ แต่ฉันทจะบอกความลับ
อะไรให้ท่านสักอย่าง 1 การที่ฉันทเป็นคนหลับง่ายฉันทนี่เองเป็นเครื่องช่วยให้ฉันทได้ตี

ดุมม์ : เอ๊ะ! อย่างไร ผมไม่เข้าใจ

ผ.บ.ก. : อย่าอิงไปนะ ความลับมันเป็นเช่นนี้ เมื่อท่านผู้บังคับบัญชาชั้นผู้ใหญ่ท่านเรียกไป
ชี้แจงสั่งสอนอะไร ฉันทก็มักไปนั่งหรือยืนหลับ พอท่านสั่งสอนจบแล้วท่านมักกล่าวว่า
ใครยังไม่เข้าใจให้ถาม ฉันทไม่ถามสักทีเดียวจึงได้ชื่อเสียว่าเป็นคนที่เข้าใจอะไร ๆ ง่ายด้นก

ดุมม์ : ชอบกล

ผ.บ.ก. : ใช่แต่เท่านั้น ยังได้ชมอีกว่าเป็นคนที่ถือวินัยเคร่งครัดดีนัก ไม่มีเลยที่จะเถียง
ผู้บังคับบัญชาเหนือตน หรือออกความเห็นข้าง ๆ คู ๆ แท้จริงถึงฉันอยากเถียงหรือ
ออกความเห็นมันก็ทำไปไม่ถนัดอยู่เอง เพราะในเวลาที่ท่านพูดฉันหลับอยู่ ไม่รู้เรื่อง
ว่ามันมีไปทางเหนือ ทางใต้อย่างไร

เนื้อความในเรื่องหนามยอกเอาหนามบ่ง ล้อเลียนการเคร่งครัดระเบียบวินัยของทหารและมีกระแสความ
ที่สามารถตีความได้ว่า นายทหารชั้นผู้ใหญ่ไม่มีความสามารถ พอใจให้ผู้บังคับบัญชาเชื่อฟังคำสั่ง ออกคำสั่ง
เหลวไหลและดูถูกพลเรือน ส่วนทหารได้บังคับบัญชา มีหน้าที่ทำตามคำสั่งโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ทำให้ภาพทหารที่
ปรากฏไม่น่าภาคภูมิใจ ตูตลก และโง่เขลา

ละครเรื่อง หนามยอกเอาหนามบ่ง จัดแสดงเป็นครั้งแรกเมื่อ 17 กันยายน 2458 ในงานประจำปีของ
จิตรลดาสมาคม

หลังจากนั้นได้มีการจัดการแสดงเรื่อง หนามยอกเอาหนามบ่ง อีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้เป็นการแสดงเพื่อเก็บ
เงินบำรุงกรมนักเรียนเสือป่า

ในการจัดแสดง นอกจากจะทรงป้องกันการเข้าใจผิดด้วยวิธีใช้ฉากและบรรยากาศต่างประเทศซึ่งไม่
ปรากฏชื่อประเทศจริงในแผนที่โลกและใช้ชื่อตัวละครซึ่งไม่ใช่ชื่อคนทั่วไปแล้ว ยังทรงพระราชนิพนธ์บทสักวาเดือน
ไว้ในสุจิตร์ ทั้งสองครั้งด้วยว่า

คักระวาท่านผู้ดูละคร	หรืออ่านกลอนบทร้องของข้าเจ้า
ขอให้ท่านอมอดงดการเดา	ขออย่าเฝ้าจับผิดคิดมากมาย
ละครนี้มีได้ไฉ่ว่าเปรียบ	การกระทบกระเทียบไม่พึงหมาย
หวังแต่เพียงให้สุขสนุกสบาย	ท่านทั้งหลายเข้าใจไว้ด้วยเทอญ

แต่หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์แก้ไขใหม่ มีการเปลี่ยนแปลง
ทั้งเนื้อเรื่อง บทบาทของตัวละครและเปลี่ยนฉากของเรื่องจากวัฒนธรรมเยอรมัน มาเป็นวัฒนธรรมอังกฤษ การ
เปลี่ยนแปลงครั้งนี้คงเป็นเพราะพระราชประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงมิให้เกิดปัญหาที่อาจมีการตีความผิดไปจากที่ทรง
ตั้งพระทัยไว้

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงเรื่องจากเยอรมันเป็นอังกฤษ ยังคงมีจุดประสงค์เดิม คือไม่ต้องการ
หมายความว่าผู้ใด ชื่อสถานที่และชื่อตัวละครจึงยังคงความหมายเช่นเดิม ดังนี้

เมืองโนแวร์	Nowhere	แปลว่า ไม่มีที่ไหน
แคว้นโนแมนสแลนด์	Nomansland	แปลว่า ดินแดนที่ไม่มีมนุษย์
เมอร์ริแมน	Merryman	แปลว่า ผู้ที่รื่นเริง
นายพันเอกฮอตสปอร์	Hot-spur	แปลว่า คนโผงผางดั่งดั่ง คนเลือดร้อน
นายร้อยตรีแฟร์	Fair	แปลว่า สวยงาม ถูกต้อง
นายร้อยเอกบูต	Boot	แปลว่า รองเท้า
แฟตเฮด	Fat-head	แปลว่า คนโง่

เนื้อเรื่องตอนต้นเหมือนเดิม แต่การแก้ปัญหานั้นเปลี่ยนเป็นให้เอลิซาเบท ซึ่งในสำนวนแรกเป็นน้องแต่

ในสำนวนที่สองนี้เป็นพี ร่วมมือกับเมอร์รี่แมน ซึ่งเป็นละครเร่ ช่วยแก้ปัญหการบังคับให้ผู้หญิงแต่งงานกับทหาร โดยให้เมอร์รี่แมนแต่งตัวเป็นบาทหลวง ทำพิธีแต่งงานให้ทหาร แล้วอ้างว่าผู้หญิงไม่เต็มใจ ไม่อาจทำพิธีได้ จากนั้น ขอดูใบอนุญาตให้ทหารแต่งงานของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม ซึ่งผู้บังคับการไม่มีให้ดู

บาทหลวงปลอมแกล้งบอกว่าจะโทรเลขไปขอลุแกโทษต่อท่านเสนาบดีที่ได้เริ่มทำพิธีแต่งงานไปโดยไม่ได้อุญาต นายร้อยเอกบูตเสนอให้ทหารตัดสายโทรเลข แต่เอลิสเบท แจ้งว่าไม่เป็นประโยชน์เพราะได้เตรียมการให้คนถือหนังสือไปแจ้งแก่เสนาบดีโดยทางรถจักรยานยนต์และเอาเครื่องโทรเลขไปซ่อนเสียแล้ว ผู้บังคับการเกรงความผิดจึงยินยอมยกเลิกคำสั่งให้แต่งงาน ดังความว่า

เอลิส : เครื่องโทรเลขพวกดิฉันได้ยกเอาไปซ่อนไว้แล้ว, และถ้าเมื่อไรพวกทหารเริ่มค้นหาเครื่อง เมื่อนั้นผู้ช่อก็จะทำลายเครื่องเสียทันที

ผ.บ.ก. : (หัวเราะ) แม่สาวน้อย, หล่อนมีความคิดรอบคอบจริง ๆ ราวกับเสนาธิการ, ฉันทอมแพ้ละ!

เอลิสเบท ขออนุญาตให้นายร้อยตรีแฟร์กับมาร์กเรตทำพิธีสมรสกัน ผ.บ.ก. อนุญาตโดยมีข้อแม้ว่า ต้องได้รับคำอนุญาตจากเสนาบดี มาร์กเรตจึงแจ้งว่าได้โทรเลขขออนุญาตในนามของผู้บังคับการแล้ว ดังความว่า

เอลิส : ถ้าเช่นนั้นดิฉันขอแจ้งทางการพิธีสมรสในวันนี้, แต่ขอให้ผู้บังคับการอนุญาตให้นายร้อยตรีแฟร์ ได้ทำพิธีสมรสกับมาร์กเรตน้องสาวของดิฉัน.

ผ.บ.ก. : ส่วนการสมรสตามคำสั่งเดิมของฉันทเป็นอันถอน, แต่ส่วนการพิธีสมรสระหว่างนายร้อยตรีแฟร์กับนางสาวมาร์กเรตนั้น, ถ้าท่านเสนาบดีอนุญาต ฉันทก็อนุญาต

เอลิส : ดิฉันได้โทรเลขไปขออนุญาตแล้ว ในนามของท่านผู้บังคับการ, เพราะฉะนั้นเชื่อว่าในไม่ช้าคงจะได้รับตอบ.

ผ.บ.ก. : หล่อนได้โทรเลขไปแล้วในนามของฉันทจะนั้นฤ

เอลิส : ค่ะ. หวังใจว่าท่านไม่รังเกียจ.

ผ.บ.ก. : (หัวเราะ) สะ ๆ สะ ๆ นคราภิบาล, ลูกสาวของท่านคนนี้เก่งพิลึก

นอกจากนั้น เอลิสเบท ยังขออนุญาตพระนคราภิบาลให้บุตรสาวและหลานอีก 4 คนแต่งงานพร้อมกับมาร์กเรตด้วย ผู้บังคับการชอบใจในความฉลาดเฉลียวของเอลิสเบท จึงเลื่อนวันเดินทางจากเมืองนี้ไปอีกวันหนึ่ง เพื่อช่วยงานพิธีสมรสของลูกและหลานของพระนคราภิบาล

ผ.บ.ก. : (หัวเราะ) แพตเทด, ฉันทว่าแล้วไหมละ ว่าลูกสาวคนนี้ของแกมีสมองดีพอเป็นเสนาธิการได้. ฟ้าวาลี! ฉันทเสียใจที่แก่เสียแล้ว หาไม่ฉันทจะแย่งแม่หนูนี้จากพ่อละครเสียทีเดียว! และเพราะฉันทชอบใจความสามารถของแม่คนนี้, ฉันทจะเลื่อนวันออกเดินทางจากเมืองนี้ไปวันหนึ่ง และอยู่ช่วยการพิธีสมรสด้วย

หนามยอกเอาหนามบ่งสำนวนที่สองนี้ ทรงตัดบทของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และในส่วนของเนื้อความที่ล้อเลียนทหารก็ตัดออกหลายแห่ง เช่น ความที่แสดงว่าทหารอยู่เหนือผู้อื่น ไม่มีสติปัญญา รวมทั้งตัดบทที่ ผ.บ.ก. เล่าให้ดุ่มมก๊อปฟังว่า ได้ดีเพราะไม่ซักถามและโต้แย้งผู้บังคับบัญชาอีกด้วย

นอกจากนั้นการเปลี่ยนผู้แก้ปัญหาเป็นบุตรสาวของพระนคราภิบาลแสดงให้เห็นว่า ทหารก็ยอมรับความสามารถของพลเรือน ถึงแม้ว่าจะเป็นสตรีซึ่งข้อความลักษณะนี้ไม่มีในสำนวนแรก ภาพลักษณ์ของทหารจึงเปลี่ยน

ไปจากเรื่องในส่วนแรก คือนอกจากจะแสดงถึงความมีระเบียบวินัยแล้ว ยังแสดงถึงความใจกว้าง มีเมตตาอีกด้วย

การที่พระองค์ต้องทรงเปลี่ยนแปลงบทละครใหม่จนทำให้แนวคิดสำคัญทั้งสองเรื่องต่างกันออกไปมาก กลายเป็นคนละเรื่องกัน ความหมายของละครที่ว่าหนามยอกต้องเอาหนามบ่ง คือทรงแสดงให้เห็นว่าปัญหาเกิดจากทหารจึงแก้ไข บ่งหนามนั้นโดยทหารจึงเปลี่ยนไปกลายเป็น หนามที่ยอกโดยทหาร แต่กลับบ่งหนามนั้นด้วยความฉลาดของหญิงสาวซึ่งไม่ใช่ทหาร บทละครเรื่องหนามยอกเอาหนามบ่ง ส่วนที่สองจึงมีเนื้อความไม่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง เพราะไม่ได้ใช้หนามบ่งหนาม แต่เปลี่ยนมาใช้ความฉลาด เหลื่อมคมของหญิงสาวบ่งหนามนั้น

การเปลี่ยนแปลงบทละครเรื่อง หนามยอกเอาหนามบ่ง ทั้งในส่วนที่เป็นชื่อตัวละครและเนื้อเรื่อง ก่อให้เกิดคำถามที่เป็นปัญหาหลายประการอยู่ในใจของผู้ศึกษา

การเปลี่ยนชื่อตัวละครเป็นภาษาอังกฤษ เกิดจากความต้องการที่จะให้ผู้ชมเข้าใจว่าเป็นเรื่องสมมุติ ไม่ใช่จริงล้อเลียนทหารที่สำเร็จการศึกษามาจากเยอรมันใช่หรือไม่

การตัดข้อความเชิงเสียดสีตัวละครบางกลุ่มออกไป เป็นเพราะข้อความนั้นไม่สร้างอารมณ์ขัน หรือเพราะเหตุผลอื่น

การเปลี่ยนบทผู้แก้ปัญหาจากสมเด็จพระยุพราชมาเป็นสตรีเพื่อต้องการให้บทบาทตัวเอกฝ่ายหญิงเด่นขึ้น หรือลดความเป็นตัวเอกของสมเด็จพระยุพราช

การเพิ่มบทสนทนาที่แสดงว่าทหารยอมรับความสามารถของสตรีที่เป็นพลเรือน เป็นการยกบทบาทของพลเรือนขึ้น หรือแสดงถึงความใจกว้างของทหาร

ปมปัญหาเหล่านี้ ยังไม่มีผู้ใดเฉลยไว้ให้เห็นชัดเจนไม่ว่าจะเป็นผู้ชมละคร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสดง ผู้แสดง แม้กระทั่งพระองค์ผู้ทรงพระราชนิพนธ์

ปมปัญหาเหล่านี้ ยังคงเป็นปัญหาอยู่ตั้งแต่ พ.ศ. 2458 จนถึงปัจจุบัน

แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นที่น่าสังเกตก็คือ หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแก้ไขบทละครแล้วก็ไม่มีการวิจารณ์แสดงอีกเลย ละครเรื่องหนามยอกเอาหนามบ่งจึงยังคงทิ้งปัญหาให้ค้างอยู่ในใจโดยไม่มีผู้ใดสามารถตอบได้ว่าด้วยสาเหตุใดจึงทรงแก้ไขบทละครถึงขนาดเปลี่ยนแก่นเรื่องและการแก้ไวนั้นกลับทำให้เรื่องอ่อนลงไม่น่าสนใจเท่าเดิม และนี่คือ หนามยอกเอาหนามบ่ง : บทละครเจ้าปัญหา